جشنواره جهانی فیلم فجر

پورمحمدی: سران سه قوه این فیلم را ببینند

استقبال از فیلم «خط باریک قرمز»

● **گروه هنر:** فیلم «خط باریک قرمز»، به کارگردانی فرزاد خوشدست، از جمله فیلم‌های مطرح سی‌وهفتمین جشنواره جهانی فیلم فجر است که با استقبال مخاطبان مواجه شد. این فیلم در زمان مدیریت علی‌اصغر پورمحمدی در شبکه سوم سیما ساخته شد. علی‌اصغر پورمحمدی که پس از مشکلات و توقف‌های پیش‌آمده در مسیر ساخت فیلم حامی اصلی آن بود، در گفت‌وگویی با «شر»، «خط باریک قرمز» را مبتکرانه و جسورانه عنوان کرد و گفت: «ساخت چنین فیلمی با چنین شرایطی کار ساده‌ای نیست؛ حضور در زندان و ارتباط با نوجوانان و جوانانی با این مشکلات خاص، رفت‌وآمد به زندان با محدودیت‌های ویژه و... سختی‌های زیادی دارد و کمبود بودجه آن را سخت‌تر می‌کند. با اینکه فیلم مستند بود، آن‌قدر گیرایی داشت که مخاطب را تا آخر نگه دارد، بااین‌حال فکر می‌کنم کار باید کوتاه‌تر شود و با توجه به عرف جامعه ما، برای اکران عمومی بعضی از حرف‌ها حذف شود».

پورمحمدی دلیل حمایتش از ساخت «خط باریک قرمز» را این‌گونه مطرح کرد: «به نظرم طرح اولیه، طرح جدیدی بود و جذابیت‌هایی داشت که می‌توانست به نتیجه قابل‌قبولی منجر شود. با وجود اینکه در طول کار با مشکلات و موانع بسیاری روبه‌رو شدیم، اما قاطعانه از ساخت فیلم حمایت کردم. از طرف دیگر چون این نوع کار قبلا تجربه نشده بود، می‌شد به مسئولان زندان، قاضی و کسانی که وظیفه مراقبت از بچه‌ها را دارند، حق داد که نگران باشند».

مدیر سابق شبکه سوم سیما درباره احتمال اکران فیلم «خط باریک قرمز» عنوان کرد: «فیلم می‌تواند و باید اکران شود، پیشنهادم این است که تمام مسئولان و خصوصا سران سه قوه این فیلم را ببینند و حال‌وهوای واقعی چنین بچه‌هایی و شرایط آنها را بدانند و با وضعیت آنها آشنا شوند». دکتر رضا پورحسین، روان‌شناس بالینی و قائم‌مقام سیما، این فیلم را نمونه خوبی از همراهی هنر و روان‌شناسی برای درمان عنوان کرد و گفت: «خط باریک قرمز از جنبه روان‌شناختی یک کار موفق و کلینیکال بود که نوع مداخله هنر و روان‌شناسی را در تغییر رفتار ناسازگار و به‌اصطلاح بزهکار نمایش می‌داد. از آنجا که فیلم مستند است، می‌تواند به‌عنوان یک نمونه موفق برای معرفی تأثیر این روش در مراحل درمان مورد استناد قرار بگیرد». او ادامه داد: «فیلم مسیر درستی را پشت‌سر گذاشته است؛ اینکه پس از طی مراحلی از درمان فرد کم‌کم به خودش بیاید و تغییر رفتار داشته باشد، روند درستی است. ما دموی چنین کاری را در دانشکده روان‌شناسی اجرا کرده‌ایم؛ با کمک روش‌های درمانی یا تلاش برای شناخت، فرد به خودش رجوع می‌کند و نسبت به خودش آگاه و هوشیار می‌شود. با افزایش این شناخت و نگاه به خود و درون خود، پاسخ‌های فرد به محیط نیز تغییر می‌کند».

همچنین دکتر محمد شهریاری، سرپرست دادسرای جنایی و معاون دادستان تهران، به توجه و اقبال فیلم‌سازان و کارگردان‌ها به موضوعاتی مثل زندان، پرونده‌های جنایی و افراد بزهکار اشاره کرد: «پرداختن به این مسائل در سینما و مستند را به فال نیک می‌گیریم و امیدواریم به این موضوعات به‌عنوان آسیب توجه و پرداخته شود». آخرین و سومین اکران «خط باریک قرمز» در جشنواره جهانی فیلم فجر، ساعت ۱۹:۱۵ چهارشنبه، چهارم اردیبهشت، در سالن شماره ۲ سینما فلسطین خواهد بود.

دیدگاه احمدرضا احمدی، شاعر، درباره مینای مهتاب، دکلمه اشعار سهراب سپهری

گویاترین زبان هشت‌بهشت

یکی از مهم‌ترین رویدادهای فرهنگی-هنری سال گذشته که بسیار هم مورد توجه فرهیختگان این حوزه قرار گرفت و اظهارنظرهای تأمل‌برانگیزی را نیز از سوی آنان در پی داشت، انتشار تازه‌ترین و درعین‌حال کامل‌ترین گزیده صوتی هشت کتاب سهراب سپهری با عنوان «مینای مهتاب» بود که با اجرای مهرداد محمدپور و به صورت موسیقی گفتار، در اوایل پاییز ۱۳۹۷ روانه بازار شد و هنوز آمده، نیامده توانست در کانون توجه دوست‌داران این شاعر پرآوازه قرار گیرد که یکی از این گرامیان، نویسنده و شاعر شهیر سرزمین‌مان، احمدرضا احمدی است که دوست هم روزگار سهراب نیز هست و تعداد چشمگیری از سروده‌های او را دکلمه کرده است. احمدی علاوه بر تألیف قصه‌های مختلف برای کودکان و نوجوانان و نیز تصنیف مجموعه شعرهای متعدد برای بزرگسالان، ۹ سال هم به‌عنوان مدیر واحد موسیقی کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، به تدوین ردیف‌های موسیقی ایرانی با آواز محمدرضا شجریان و همچنین تولید گزیده اشعار شعرای شناخته‌شده دهه‌های اخیر پرداخت که «صدای شاعر» نام داشت و نیما یوشیج، احمد شاملو، نادر نادرپور، فروغ فرخزاد، یدالله رؤیایی و نصرت رحمانی برخی از آنها بودند؛ بنابراین باید او را به‌عنوان پایه‌گذار آثار فاخری که از گذشته تاکنون، به صورت موسیقی گفتار در ایران تولید شده‌اند، تلقی کرد. نمونه‌هایی از آثار تولیدشده تحت سرپرستی او عبارت‌اند از:

۱. مجموعه صدای شاعر شامل: معرفی شعر کلاسیک و معاصر فارسی

۲. مجموعه زندگینامه و آثار موسیقی‌دانان ایران و جهان

۳. مجموعه آوازهای فولکلور ایرانی

۴. مجموعه تمام ردیف‌های موسیقی ایرانی

۵. مجموعه بازسازی‌شده تصنیف‌های کلاسیک ایرانی

۶. مجموعه قصه‌هایی برای کودکان

با توجه به آنچه درباره کارنامه درخشان احمدرضا احمدی در تولید آثار موسیقایی ماندگار گفته شد که بیان‌کننده درک صحیح او درباره موسیقی و ادبیات این سرزمین است؛ بنابراین آگاهی از دیدگاه او درباره آلبوم صوتی مینای مهتاب، همواره حس کنجکاوی مخاطبان اثر یادشده را برمی‌انگیزد و آغاز اردیبهشت و سی‌ونهمین سالگرد درگذشت سهراب سپهری نیز بهانه‌ای شد که دراین‌باره دیدگاه احمدی، شاعر را بدانیم.

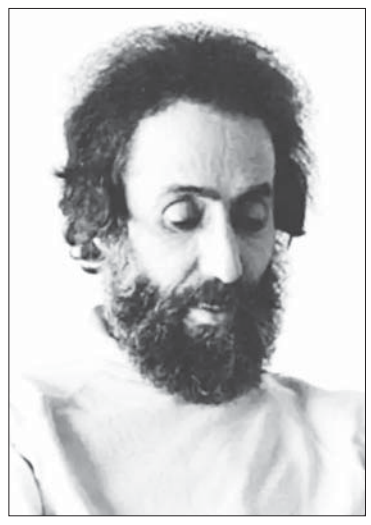

وقتی «مینای مهتاب» به دستم رسید، ابتدا تصور نمی‌کردم شنیدنش چندان برایم جذاب باشد؛ چون هیچ‌گونه شناختی درباره مهرداد محمدپور و تخصصش در تولید این‌گونه آثار نداشتم؛ اما تنها با یک بار گوش‌سپردن به چند قطعه از آن در همان دقایق نخست، دیدگاهم درباره آلبوم صوتی یادشده کاملا تغییر کرد و از شنیدنش بی‌نهایت لذت بردم؛ چراکه بین عناصر تشکیل‌دهنده محتوای تولیدشده، شامل شعر، موسیقی و صدای گوینده‌ای که آن را خوانده است، هماهنگی بی‌نظیری وجود دارد و مخاطبان همیشگی اثر یادشده به‌خوبی آن را درک می‌کنند؛ اما برای آنهایی که تاکنون لذت شنیدنش را تجربه نکرده‌اند، آشنایی با ویژگی‌های منحصربه‌فرد این اثر ارزشمند، خالی از لطف نیست.

نخستین ویژگی جالب توجه در آلبوم صوتی «مینای مهتاب»، تعدد و تنوع شعرهای انتخاب‌شده است، به این معنا که هم بیشترین تعداد از سروده‌های سهراب در آن دکلمه شده؛ یعنی ۶۰ قطعه، هم ساده‌ترین و درعین‌حال دشوارترین سروده‌هایش. به‌عنوان مثال می‌توان به دکلمه دفتر «صدای پای آب» اشاره کرد که شناخته‌شده‌ترین اثر او به شمار می‌آید و منظومه‌ای است متشکل از بخش‌های به‌هم‌پیوسته که زبانی ساده و صمیمی دارد و شاعر در آن با لحنی اندرزگونه به بیان مفاهیم مدنظر خود می‌پردازد.

همچنین دکلمه دفتر «مسافر» که در عین زیبایی، یکی از دشوارترین آثار او نیز محسوب می‌شود؛ چراکه درک صحیح مضامین و مفاهیم مدنظر شاعر، رابطه مستقیمی با اسطوره‌شناسی دارد و سفرنامه تاریخی منظومی است که مخاطب را با خود به اعصار گذشته می‌برد، به دوران کودکی، به سرزمین‌های مختلف.

علاوه‌براین دکلمه‌هایی نیز از دفتر «شرق اندوه» و شعرهای «هایی» و تا «گل هیچ» صورت گرفته که در اوزان ایقاعی، با هجاهایی بلند سروده شده‌اند و به دلیل ویژگی خاصی که این وزن‌ها دارند، معمولا کمتر کسی سراغ‌شان می‌رود؛ به‌همین‌خاطر تاکنون نه دکلمه‌ای از این شعرها ارائه شده است، نه قطعه آوازی.

البته ناگفته نماند: فضای حاکم بر اغلب شعرهایی که برای دکلمه انتخاب شده‌اند، نیز کاملا روشن و امیدبخش است و هیچ نشانه‌ای از ناامیدی یا حتی سیاه‌بینی دهه ۳۰ هم در این آثار دیده نمی‌شود.

دومین ویژگی آلبوم صوتی «مینای مهتاب» که مانند شعرهایش انتخابی است، موسیقی متن آن و تلفیق بی‌نظیرش با شعرهای سهراب سپهری است که در همان لحظات نخست، توجهم را به خودش جلب کرد و تحسین من را نیز برانگیخت؛ چراکه بسیار هوشمندانه صورت گرفته و نشان‌دهنده شناخت دقیق مهرداد محمدپور از شعر و موسیقی برای تلفیق هرچه بهتر این دو با یکدیگر است.

اتفاقا یکی از مهم‌ترین عناصری که اثر یادشده را در مقایسه با سایر آثار مشابهی که در این زمینه تولید شده‌اند، متمایز و ممتاز می‌کند، همین ویژگی است که برای انجام آن باید این نکات را مدنظر قرار داد:

۱. انتخاب و تدوین صحیح موسیقی متن اثر مدنظر، متناسب با میزان و فضای حاکم بر شعری که برای آن انتخاب شده است؛ به‌گونه‌ای‌که تصور شود اثر مدنظر، دارای موسیقی تألیفی است؛ زیرا مدت‌زمان هر موسیقی، با توجه به اینکه شعر انتخاب‌شده برای آن کوتاه باشد یا بلند، کاهش یا افزایش می‌یابد.

۲. انطباق دقیق لحن، زبان و موسیقی درونی شعر مدنظر، با لحن، زبان و ریتم موسیقی انتخاب‌شده برای آن، به‌گونه‌ای‌که تلفیق این دو، به گوش هر شنونده‌ای خوشایند باشد و هر بار که به آن گوش می‌سپارد، ظرافت‌های بیشتری را از این تلفیق متناسب و متجانس درک کند.

۳. ایجاد هماهنگی بین جنس و رنگ سازهایی که در موسیقی شنیده می‌شوند، با جنس و رنگ صدای گوینده‌ای که بر روی آن دکلمه می‌کند؛ به‌گونه‌ای‌که هم‌پوشانی شنیداری خوبی در مقایسه با یکدیگر داشته باشند.

۴. انتخاب بخش‌هایی از موسیقی که برای قرارگرفتن گفتار البته به صورت کادربندی‌شده روی آن، کاملا مناسب باشد؛ به گونه‌ای که میزان اثربخشی هر یک از این دو، در انتقال حس درونی‌شان به شنونده، بیش از پیش تقویت شود.

ویژگی دیگری که در موسیقی متن «مینای مهتاب» وجود دارد؛ تنوع لحن و زبان آن است که در عین انطباق با فضای حاکم بر شعرهای سهراب، بی‌پیرایه، ساده و صمیمی است؛ به‌گونه‌ای که شنونده به‌راحتی با آن ارتباط برقرار می‌کند، از شنیدنش لذت هم می‌برد و با وجود اینکه در تعداد قطعات، پرشمار نیز هست؛ یعنی ۷۶ قطعه، اما چنان نظمی در نحوه چینش آنها برقرار است که احتمال یک‌نواخت‌شدن ریتم‌شان در ذهن شنونده بعید به نظر می‌رسد.

سومین و البته مهم‌ترین ویژگی آلبوم صوتی «مینای مهتاب» که می‌توان بسیار هم از آن آموخت، اجرای بی‌نظیر مهرداد محمدپور از شعرهای ماندگار سهراب سپهری است که بی‌تردید باید آن را گام مؤثری در جهت ارتقای هر چه بیشتر کمی و کیفی محتوای این‌گونه آثار در ایران تلقی کرد و بدون شک هیچ‌یک از گزیده‌های صوتی ارائه‌شده به صورت موسیقی گفتار از سروده‌های سهراب با آن قابل مقایسه نیستند؛ چراکه:

۱. اکثر دکلمه‌های انتشاریافته تاکنون، اغلب ازسوی افرادی صورت گرفته است که صرفا می‌خواستند علاقه خود را به این شاعر پرآوازه و آثارش ابراز کنند؛ اما دکلمه مهرداد محمدپور را باید به عنوان اجرای شاخصی از یک گوینده بسیار مجرب و کاملا حرفه‌ای به حساب آورد؛ زیرا در خوانش اشعار، تمام اصول و مبانی مرتبط با فن بیان و گویندگی را با نهایت دقت و ظرافت، مد نظر قرار داده است که از آن جمله می‌توان به: واضح اداکردن کلمات و نیز تلفظ صحیح مخارج حروف، اشاره کرد؛ به‌گونه‌ای که حتی یک غیرفارسی‌زبان هم، با چند بار گوش سپردن به نحوه بیان او از کلمات، خواهد توانست آنچه را که شنیده است، به‌خوبی تکرار کند؛ هرچند اگر مفهوم آن را به‌درستی درنیابد.

۲. ریتم خواندن شعرها در دکلمه او، علاوه بر انطباق با ریتم موسیقی انتخاب‌شده برای هر شعر، با لحن، زبان و فضای حاکم بر شعرها نیز تناسب دارد؛ همچنین از کشیده خواندن هجاهای بلند، بلندخواندن هجاهای کوتاه و تأکید بیش‌ازحد در ادای برخی کلمات که ذهن را دچار خستگی می‌کند، به‌شدت می‌پرهیزد؛ به همین دلیل گوش‌سپردن به اجرای او، آن هم به‌طور مستمر، حتی در درازمدت نیز برای شنوندگانش کسالت‌بار نخواهد بود.

۳. لحن و بیانش در دکلمه شعرها، باورپذیر و مختص خود اوست؛ چراکه از خلاقیت در اجرا و نیز درک صحیح مضامین و مفاهیم مطرح‌شده در شعرها برخوردار است.

چهارمین ویژگی آلبوم صوتی «مینای مهتاب» که بسیار هم درخشان به نظر می‌رسد: کیفیت ضبط، میکس و مسترینگ آن است؛ به‌گونه‌ای که حتی می‌توان آن را به عنوان الگوی مناسبی، برای ارتقای هر چه بیشتر سطح کیفی آثاری که در این زمینه تولید می‌شوند، به شمار آورد؛ چراکه:

۱. تمام موسیقی‌های منتخبی که به صورت آنالوگ ضبط شده بودند؛ پیش از میکس با گفتار، با جدیدترین نرم افزار تخصصی موجود، نویزگیری، پالایش، سپس به صورت دیجیتال تبدیل شدند تا با کیفیت مطلوب‌تری شنیده شوند. به عنوان مثال می‌توان به موسیقی‌هایی از Zbigniew Preisner و David Lanz اشاره کرد که اگر نسخه آنالوگ‌شان را بشنوید، به اهمیت موضوع بیشتر پی خواهید برد.

۲. موسیقی متن اثر یادشده، چون به صورت اورجینال(audio cd) مورد استفاده قرار گرفته است، کیفیت شنیداری بسیار مطلوبی دارد. کیفیت صوتی قابل قبولی که در همه جای جهان نیز متداول است؛ اما متأسفانه دیگر کمتر می‌توان نظیر آن را در محتوای تولیدشده این‌گونه آثار ایرانی شنید! زیرا در انتخاب موسیقی متن اکثر آثاری که به صورت موسیقی گفتار تولید می‌شوند؛ سه عنصر تخصص، دقت و کیفیت، اغلب مورد بی‌توجهی قرار می‌گیرد که نتیجه آن را می‌توان در نحوه ارائه نامطلوب این‌گونه آثار، با نازل‌ترین کیفیت‌های شنیداری به صورت mp3 (128 Kbpf-320Kbpf) هم در فضای مجازی، هم در فروشگاه‌های محصولات فرهنگی-هنری سراسر کشور، مشاهده کرد. البته این شیوه تولید محتوا، بیشتر به آثاری اختصاص دارد که در سال‌های اخیر و به عنوان کتاب گویا، در جامعه ارائه می‌شوند.

۳. اگرچه «مینای مهتاب» دارای موسیقی متن انتخابی است و در میکس آن با گفتار نیز، محدودیت‌های بسیاری وجود داشته است، اما خلاقیتی که در این مرحله از کار صورت گرفته، نه تنها موجب شده تا محدودیت‌های ناشی از میکس موسیقی متن آلبوم صوتی مذکور با گفتار آن به میزان چشمگیری کاهش یابد، در بسیاری از موارد نیز، براساس ویژگی‌های شعرهای انتخاب شده، ساختار میکس آن نیز بنا به ضرورت، تغییر یافته است تا میزان اثربخشی محتوای تولیدشده بر مخاطبانش دوچندان شود.

البته گفتنی است: مهرداد محمدپور مینای مهتاب را با این هدف تولید نکرده که صرفا دکلمه‌ای از اشعار سهراب سپهری باشد؛ چراکه سال‌ها پیش از او افراد بسیاری نیز شعرهای سهراب را دکلمه کرده‌اند هرچند از عهده انجام این کار ارزشمند، به‌خوبی برآمده است؛ اما مهم‌ترین دغدغه او در تولید اثر یادشده، ایجاد فضای ذهنی امن و آرام در همه آنهایی است که با گوش سپردن به شعر و موسیقی، استرس ناشی از تنش‌های روزمره را آگاهانه و به صورت کاملا ارادی از خود دور می‌کنند تا به‌تدریج علاوه‌بر کاهش هیجانات درونی و ایجاد تعادل در ریتم بدن، حس تخیل و قدرت تفکرشان نیز تقویت شود. آن وقت خواهند توانست حتی مفاهیم عمیق نهفته در شعرهای سهراب را بهتر درک کنند و از شنیدنشان بیشتر لذت ببرند.

با توجه به آنچه گفته شد، مهرداد محمدپور و «مینای مهتاب» را باید گویاترین زبان هشت کتاب سهراب دانست؛ چراکه با لحنی صمیمی و بیانی دلنشین که از عمق وجودش سرچشمه می‌گیرد و هر شنونده اهل ذوقی را سر شوق می‌آورد؛ به‌گزین‌هایی از شعرهای او را مانند صدای پای آب، مسافر، شاسوسا، گل آینه، با موسیقی‌های روح‌نوازی از Zbigniew Preisner ، Vassilis Saleas، Ka-runesh، David Lanz، آن هم به صورت موسیقی گفتار که در ضبط، میکس و مسترینگ، کیفیتی مثال‌زدنی دارد؛ به همه علاقه‌مندان همیشگی شعر و موسیقی، به‌ویژه دوست‌دارانش، پیشکش کرده است که بی‌تردید و به مرور زمان، با استقبال گرمی از سوی آنان مواجه خواهد شد و نیز جایگزین بسیار مناسبی برای همه دکلمه‌هایی است که تاکنون از سروده‌های او صورت گرفته تا بین شیفتگان شعر و ادب فارسی، با میراث معنوی سرزمین‌شان، پیوند عمیق‌تری ایجاد شود.

نمایشگاهی از آثار حاتم، شیوا و بریرانی برگزار می‌شود

خاطره‌بازی با پوسترهای موسیقی ایران

گروه هنر: مراسم گشایش نمایشگاه پوسترهای موسیقی ایران در دهه ۴۰ و ۵۰ هم‌زمان با هفته گرافیک، روز جمعه، ۶ اردیبهشت، در گالری فرهنگ‌سرای نیاوران آغاز به کار می‌کند. پیش از گشایش نمایشگاه، مراسمی در سالن خلیج‌فارس این فرهنگ‌سرا برگزار می‌شود که افزون‌بر سخنرانی هنرمندان حاضر در نمایشگاه، جواد مجابی نیز سخنرانی خواهد کرد. بهزاد حاتم، طراح گرافیک و مدیر بنیاد پری صفا، در نشست مطبوعاتی این نمایشگاه گفت: بیشترین پوسترهای موسیقی در ایران کار هنری سه نفر است؛ صادق بریرانی، قباد شیوا و من. تفاوت پوسترهای من و صادق بریرانی با پوسترهای قباد شیوا در این است که پوسترهای ما بیشتر تصویری و برخی هم درباره باله هستند، اما قباد شیوا این گرفتاری را داشت که پوسترهای ارکستر مجلسی را طراحی کرده که کار مشکلی است و واقعا شاهکار آفریده است. بهزاد حاتم، کتاب «دو دهه پوستر موسیقی در ایران» را تنها سرچشمه مطمئن پوسترهای موسیقی ایران دانست و از جعلی‌بودن برخی پوسترهای موسیقی در موزه گرافیک خبر داد.

قباد شیوا، گرافیست، نیز درباره طراحی پوستر موسیقی گفت: تعداد زیادی پوستر با موضوع موسیقی قبل و بعد از انقلاب کار کرده‌ام که در آرشیوم موجود است. زمانی آقای میرحسینی پیش من آمد و این پوستر به کارش آمد، خیلی خوشحال شدم که این پوسترها از غربت بیرون آمدند. به نظر او، طراحی پوستر موسیقی کار مشکلی است، چون موسیقی یکی از انتزاعی‌ترین هنرهاست و به‌تصویردرآوردن آن، نوعی معرفت، هوشیاری و مهارت می‌خواهد و من هم سعی کردم به این موضوعات وفادار باشم و امیدوارم بقیه همکاران نیز به این ویژگی‌ها پایبند باشند. بهزاد حاتم در توضیح جعلی‌بودن این آثار گفت: برای مثال زمانی که در تالار رودکی مشغول به کار بودم، یک نفر برای دل خودش طرحی زده بود و به صورت پوستر چاپ نشده بود که در کتابی این اثر را دیدم. حتی برخی طرح‌های صادق بریرانی نیز از جمله این‌گونه آثار جعلی هستند که در جایی چاپ نشدند، اما متأسفانه در آرشیو موزه گرافیک جا گرفتند. برای چاپ این کتاب من در نقش پلیس همه این آثار را بررسی کردم.

گزارش سالانه

انجمن صنفی داستان‌نویسان تهران ۱۳۹۷

یک تیر و دو نشان

● انجمن صنفی داستان‌نویسان استان در بیانیه‌ای وضعیت ادبیات داستانی را تشریح کردند.

کاهش تیراژ آثار تألیفی

سال ۱۳۹۷، سال رسیدن تیراژ چاپ اول آثار ادبی به ۵۰۰ نسخه و حتی کمتر بود. اگر تا سال‌های پیش بسیاری از ناشران ادبی در تجدیدچاپ سراغ تیراژهای زیر هزار نسخه می‌رفتند، در سال ۱۳۹۷ بسیاری از کتاب‌های چاپ اول نیز با چنین تیراژهایی منتشر شدند. این امر از سویی به امکانات جدید تکنولوژی چاپ برمی‌گردد که می‌توانند تا حد زیادی ناشران را از گرفتاری‌های انبارداری خلاص کنند، اما از سویی این سؤال جدی را نیز در برابر جامعه ایرانی و اهالی ادبیات داستانی ایران قرار می‌دهد که آیا ظرفیت چاپ اول یک کتاب در سرزمینی با ۸۰ میلیون جمعیت واقعا همین است؟ این را هم نباید نادیده گرفت که تعداد عناوین کتاب‌های داستانی چاپ‌شده در سال ۱۳۹۷ تفاوت چشمگیری با تعداد عناوین آثار منتشرشده در سال ۱۳۹۶ نداشت و نمی‌توان استراتژی جدید ناشران ادبی در تعیین تیراژ کتاب برای چاپ اول را ناشی از افزایش چشمگیر و معنادار عناوین در سال اخیر دانست.

عدم عضویت در کنوانسیون برن

مسئله عضویت در کنوانسیون برن کماکان حل‌نشده باقی مانده است. در شهریور ۱۳۹۷ انجمن داستان‌نویسان استان تهران سمیناری درباره این امر برگزار کرد که روی کاغذ نتیجه‌های خوبی داشت، اما با وجود آن گفت‌وگوها و تلاش‌هایی که از سوی بعضی نهادهای رسمی در این زمینه صورت گرفته، هنوز تغییری در وضع پیشین رخ نداده است. هزینه عضویت‌نداشتن در کپی‌رایت بین‌المللی، فقط این نیست که آثار غیرایرانی بدون هیچ نظام و سامانی منتشر می‌شوند و از این راه ادبیات داستانی مستقل ایرانی بدون پناه و پشتیبان می‌ماند، این نیز هست که بسیاری از نمایشگاه‌ها و آژانس‌های ادبی و ناشران بین‌المللی به دلیل عضویت‌نداشتن ایران در کنوانسیون برن، عملا نویسندگان و ناشران ایرانی را نادیده می‌گیرند و با آنها وارد مناسبات حرفه‌ای و طبعا اقتصادی نمی‌شوند. انجمن داستان‌نویسان استان تهران کماکان مسئله عضویت ایران در کنوانسیون برن را به‌طور جدی پیگیری خواهد کرد، اما این امر بدون همراهی همه‌جانبه انجمن‌های صنفی و نهادهای مدنی مشابه، کمک حقوق‌دانان و همراهی نهادهای قانونی، اجرائی و قضائی ممکن نخواهد بود.

ممیزی

گذشته از مسئله کپی‌رایت و عضویت در کنوانسیون برن، امر شایان توجه دیگری که نیاز به حمایت، همراهی و توجه بیشتر نهادهای مدنی و رسمی دارد، مسئله ممیزی است. بعد از فرجی که در سال‌های اول فعالیت دولت یازدهم رخ داد و تا سال‌های اول دولت دوازدهم نیز ادامه داشت، در سال ۱۳۹۷ دوباره زمان اداری صدور مجوز برای کتاب‌ها طولانی شد و سخت‌گیری‌های ممیزی بیشتر. انجمن صنفی داستان‌نویسان استان تهران و بسیاری از اعضای آن، بارها روی این امر تأکید کرده‌اند که ممیزی پیش از نشر، به ادبیات سرزمین آسیب می‌زند و بهتر است هر برخوردی با آثار ادبی، به پس از انتشار کتاب و شکایت احتمالی شاکی عمومی یا خصوصی موکول شود.

درعین‌حال لازم است پیچ‌وخم‌های اداری مراحل قانونی نشر کتاب بازبینی و بازنگری اساسی شود و اصلاح شود. امروز یکی از آفت‌هایی که به جان ادبیات داستانی کشور افتاده، گیرکردن آثار در هزارتوی بوروکراسی است. ساختار چندلایه امور اداری و قانونی انتشار کتاب چنان طولانی و بی‌حساب است که هیچ ناشری نمی‌تواند روی قرارداد، زمان دقیق انتشار کتاب را به‌عنوان یکی از تعهداتش ثبت کند و این امر باعث می‌شود بعضی ناشران درباره بعضی آثاری که برای انتشارشان قرارداد بسته‌اند و متعهد شده‌اند، بی‌محبتی و حتی بی‌مسئولیتی کنند، مجوز کتاب را بگیرند و کتاب را در کشو نگه دارند و هر وقت دلشان خواست، آن را منتشر کنند و این رفتار فسادآمیز دلیلی ندارد جز بوروکراسی بی‌حساب‌وکتابی که نمی‌گذارد ناشر و مؤلف حتی زمان حدودی انتشار کتاب را تخمین بزنند.

لزوم بازنگری در کلیات قرارداد نشر آثار ادبی

ازجمله مواردی که در سال ۱۳۹۷ در دستور کار انجمن صنفی داستان‌نویسان استان تهران (کمیته حقوقی) قرار گرفت، بررسی، بازنگری و اصلاح کلیات قراردادهای میان ناشران و مؤلفان بود. قراردادهای مرسوم فعلی، بسیاری از حقوق مؤلفان و نیز بسیاری از وظایف ناشران را نادیده می‌گیرند؛ مواردی از قبیل تعهد زمانی مشخص برای انتشار اثر (که همان‌گونه که ذکرش رفت؛ تا حدی متأثر از بوروکراسی پرپیچ‌وخم صدور مجوز کتاب است) تا میزان حق‌التألیف و تیراژ چاپ اول و چاپ‌های بعدی کتاب و... . در سال ۱۳۹۷ نمونه قراردادی پیشنهادی از سوی کمیته حقوقی انجمن تهیه شد که کماکان در دست بررسی است و یکی از اهداف تعریف‌شده برای سال ۱۳۹۸ انجمن، به‌نتیجه‌رساندن آن و ایجاد ضمانت‌های اجرائی لازم برای تحقق آن است.

ادامه در صفحه۱۵